

СЕДМИ НАЦИОНАЛЕН ИНОВАЦИОНЕН ФОРУМ

Проф. Сергей Игнатов, Министър на образованието, младежта и науката

Благодаря, проф. Боева. Скъпи колеги, приятели,

Ще се опитам също в рамките на десетина минути да ви представя основните акценти от подготвената вече Национална стратегия за научни изследвания. Първото и най-важното в тази стратегия е, че тя е съвместен продукт както на Министерството на образованието, младежта, и науката, на Министерството на икономиката и на Министерство на финансите. Фактът, че в този панел сме представители на три министерства означава, че ние всъщност споделяме една политика, едно виждане и това е гаранция за успех.

Ще припомня казаното съвсем преди малко от професор Боева, то е изключително важно. Финландия беше на първо място в света по конкурентоспособност. Финландия обаче, уважаеми колеги, и сега е на първо място в света по образование. Не само това, Финландия не се задоволява с водещото място в сферата на образованието, тя от преди няколко години направи решаващи реформи, които да продължат възхода на тази страната. За това смятам, че модернизирването за законодателната уредба в сферата на науката и образованието е решаващо. Казвам „науча и образование”, тъй като моето убеждение е, че **науката поражда образователните програми**. Така че научните изследвания са майката и бащата на това, което се случва в сферата на образованието. Аз съм съгласен с мнението на колегата Плевнелиев, че парите не са най-важното. Всъщност липсата на пари е породено от липсата на проект. Ако ние имаме добър проект, ако ние сме визуализирали това, което искаме да постигнем, ние ще начертаем и пътя на парите като средство за реализирането на този проект.

В държавната дейност законодателната уредба е проектът. Това са националните стратегически документи. Точно сега е важно да направим промените в сферата на науката и на образованието, да имаме ясна стратегия, за да може към края на годината вече подредени по нов начин с летищ стар да влезем в по-доброто във финансовото и икономически отношение време. Националната стратегия за научни изследвания е обявена за обществено обсъждане. Тя е на сайта на Министерството от февруари. През това време тя беше обсъждана на Съвета за развитие към Министерски съвет, тя беше допълнена с много идеи от Министерството на икономиката и в този редактиран вариант може да я намерите и сега на сайта. Предстои форум, където ще я предложим за обществено обсъждане, там ще бъдат представители на средите на учените, университетите, научните организации и, разбира се, хората от бизнеса, за да може така както изиска Законът за развитие на научните изследвания, тази стратегия да мине през Министерски съвет и след това да влезе в Народното събрание. Аз съм убеден, че до месец и нещо ние ще се поздравим с този дълго чакан документ. Националната стратегия за научни изследвания в Република България отразява политиката на правителството като част от отговорността по отношение на стратегическото развитие на страната. Стратегията има за цел да подпомогне науката в България за превръщането ѝ във фактор за развитие на икономика, базирана на знанието и иновациите.

Целевата група, към която е насочена стратегията, са университетите, научните институти, както и други научни организации, занимаващи се с научно-изследователска дейност. Националната стратегия за научни изследвания отразява виждането на

правителството, че **образованието, научните изследвания, технологичното развитие и иновациите са основата за постигане на динамичен и устойчив икономически растеж**. Не случайно в Комитета по конкурентоспособност в Брюксел присъства Еврокомисаря, отговарящ за науката. В този комитет са министрите, отговарящи за науката и министрите на икономиката, което означава, че научните изследвания, както и висшето образование, са и част от бизнеса.

Научните дейности в България се осъществяват от различни категории субекти. Това са индивидуални учени, академични институции, висши училища, научноизследователски институти, юридически организации със стопанска цел и юридически организации с нестопанска цел. Всички те генерират и/или абсорбират научни знания, научни продукти или други форми на ново знание. Към настоящия момент преобладаващата част от научните изследвания в България се осъществява в публичните научни организации. Това на университетите, Българската академия на науките, Селскостопанската академия. В България има общо 51 висши училища, от тях второстепенни разпоредители на бюджетни кредити са 37 публични университети и специализирани висши училища. Основното предизвикателство за България, подобно на много други държави-членки на ЕС, е постигането на целите, заложили на Съвета в Барселона от европейските министри - средно ниво 3% инвестиции в научно изследователската дейност. **Към настоящия момент този процент у нас е 0.55, което не може да гарантира необходимото качество на изследвания и поддържане на минимален образователен и научен потенциал за обществото и индустрията.**

Причините за неблагоприятния финансов профил на страната по отношение на разходите за научно изследователска и развойна дейност са многообразни. Най-общите са следните: На първо място - архаичен модел на управление, включващ неефективен мениджмънт на човешките ресурси, силно неблагоприятно възрастово разпределение и липса на визия за обновяване на академичния състав. Това е и причината миналата година да се заемем първо със Закона за развитие на академичния състав, чрез който се дава възможност на университети и научните организации да развиват собствена кадрова политика. Също, липса на постоянен обмен между университетите и другите научни организации, раздут административен щат, ненужно отежнени административни процедури и слабо използване на съвременни онлайн технологии за улесняване на административната дейност.

На второ място, до този момент България не разполага със стратегическа визия и стабилна финансова политика по отношение развитието на наука. Липсата на ясно дефинирани научни приоритети и ангажимент за годишен ръст за публичните средства за наука ни поставя в позицията на силно изоставаща държава. На трето място, наблюдава се неприятно съотношение между публични и частни инвестиции. Всъщност в България през последните години се забелязва стабилизиране на частните инвестиции за научноизследователска дейност. Но все още преобладават публичните средства. И тъй като много често се издига лозунгът за тези 3%, ще видите че 1% от тези 3% са публичните инвестиции, всичко останало е от частния сектор. На четвърто място, имаме неблагоприятна структура на разходите в държавния сектор и липса на концентрация на резултатите. Преобладава институционалната подкрепа за много на брой научни организации, с много нисък дял на програмно и проектно финансиране. Липсва конкурентна среда и независима външна международна експертиза на научните идеи, разработки и резултати. Пета характеристика, може би тя е и най-важната, е неефективният мениджмънт на човешките ресурси, с изкуственото разделение на

науката и висшето образование, налагано от модела на научно-иновативната система в страната до 90-та година. Това е причината в края на годината да предложим не просто нов закон за висшето образование, той ще бъде закон за науката и висшето образование. Тъй като отново повтарям, моето убеждение е, че науката поражда образователните програми.

Ще споделя някои от мерките за преодоляване на тази наистина негативна среда за научна и иновационна дейност. На първо място е въвеждането на приоритети за научни изследвания. Определянето на приоритетните научни области е от ключово значение за развитие на научните изследвания и иновациите. **Изборът на дългосрочни приоритети е обусловен от два основни фактора. Прогнозите за това, кои сектори от българската икономика ще се развиват най-активно, в това число и от каква научноизследователска обезпеченост те ще се нуждаят. На второ място е съществуващият капацитет и потенциал на научните организации.** Избирането на такива области ще позволи да се концентрират ограничените ресурси, имам предвид както интелектуален, така и финансов ресурс, така че да се увеличи ефективността на научноизследователската и иновационната дейност и да се създадат условия за постигане на сериозни научни резултати. Анализът показва, че **най-ефективна ще бъде концентрацията на интелектуален и финансов ресурс в следните области: 1). енергия, енергийна ефективност, транспорт, развитие на зелени и еко-технологии; 2). здраве и качество на живот, био-технологии и екологично чисти храни; 3). нови материали и технологии; 4). културно-историческото ни наследство в цялата му палитра; 5). информационни и комуникационни технологии,** които същевременно с това са средството за реализиране на нашите цели. Наред с тези приоритети ще се разработват и тематични програми, които ще покриват секторни приоритети и ще бъдат отговор на форсмажорни обстоятелства, бедствия и пандемии. Специално внимание, и с това ще приключа, следва да се обърне на фундаменталните изследвания. Те ще се развиват обаче на програмно-конкурсен принцип, както в приоритетните направления, така и във всички области на познанието.

Колеги, уважаеми госпожи и господа, **финансирането на фундаменталните изследвания е директна инвестиция в световната икономика.** Така че публичното финансиране на такъв тип дейност в България е обосновано единствено и само с цел поддържане на образователния потенциал на нашите висши училища. Ударението при финансирането на фундаментални изследвания ще бъде за междуинституционални колективи и научни обединения, които работят в тясно взаимодействие със световни центрове и лаборатории в съответните области. Ние предлагаме **делът на разходите за фундаментални изследвания да не надвишава повече от 15% от общите разходи за наука.** Останалото трябва да отива в сферата на иновациите и изследвания с приложен характер. Страна като България с нашия финансов и интелектуален потенциал, независимо от гордостта и стремежът на всеки един от нас да бъде колкото се може по фундаментален, не може да си позволи на този етап да финансираме на кой каквото фундаментално изследване му се поиска. Днес всички работят в мрежа. Повтарям, финансирането на фундаменталните изследвания е инвестиция в световната икономика. Така че ще подкрепяме само тези, които работят в мрежа.

Предстои наистина едно обширно обсъждане на предложението на национална стратегия за научни изследвания, но отново повтарям - изследванията пораждат учебните, образователни програми в университета, и върви надолу към училището. И

завършвайки ще припомня, Финландия е на първо място по конкурентоспособност. Защо? Защото тя едновременно е на първо място и водеща по наука и образование.

Благодаря ви!